

NEKA ISKUSTVA U PROIZVODNJI MLEKA U OPŠTINI GORNJI MILANOVAC*

Ivan ĐURIĆ, dipl. inž., PKB RO »Imlek« OUR »Standard«, RJ —
Gornji Milanovac

Osnovni cilj ovog izlaganja je da u kratkim crtama upoznam ovaj skup s naporima koje činimo da bi u ovim zaista teškim uslovima privređivanja obezbedili što veću proizvodnju mleka.

Prvi organizovani otkup počeo je krajem 1960. god. a u prvoj narednoj otkupljeno je 360.000 litara mleka, da bi već u 1980. god. otkupili 8,177.834 lit. od toga u sopstvenom otkupu 4,782.223 litara. Udeo sopstvenog otkupa stalno se povećava, što ocenjujemo kao vrlo pozitivno, jer ovu saradnju sa zemljoradnicima prate stalna ulaganja u proizvodnju mleka, a problemi se neposredno rešavaju na liniji preradni kapacitet — proizvođač. Ovom prilikom ne želimo da delimo nikakve recepte kada se radi o oblicima saradnje. Međutim naše dugogodišnje iskustvo govori da je direktan odnos najčvršći i da mora postojati sudbonosna povezanost prerade i proizvodnje.

Mlekara u Gornjem Milanovcu je sabirnog tipa i nalazi se u sastavu RO »PKB-Imlek« odnosno njegove najveće mlekare »PKB-STANDARD« Padinska Skela. U toku naredne godine u Gornjem Milanovcu se gradi nova sabirna mlekara kapaciteta 30 — 50.000 litara mleka sa pratećim objektima magacinom za repromaterijal i sajmištem u neposrednoj blizini. Na ovom mestu održat će se godišnje izložbe goveda i aukcijska prodaja priplodnog materijala. Područje je za sada pokriveno sa 4 sabirna mesta čiji najmanji kapacitet iznosi 2.000 litara mleka dnevno. Pored sabirnog mesta je magacin za stočnu hranu. A sama mlekara u Gornjem Milanovcu je centralno sabirno mesto gde se rashlađeno mleko sa terena doprema i odatle dalje transportuje velikim kamionima do preradnih kapaciteta. U mlekari je sada zaposleno 11 radnika koji obavljaju poslove: prijema i prve selekcije mleka, zatim tu je laboratorija, poslovi obračuna i isplate mleka, poslovi vođenja selekcije i mat. knjigovodstva, referent Zelenog plana i sirovinac.

Za poslednjih nekoliko godina došlo je do značajnih ulaganja u proizvodnji mleka na ovom području. Ostvareni su zapaženi rezultati na unapređenju govedarske proizvodnje. Dobru saradnju ostvarujemo s Veterinarskom stanicom u izboru najkvalitetnijih bikovskih linija radi poboljšanja produktivnosti domaćeg šarenog govečeta u tipu simentalca. Celokupni stočni Fond opštine nalazi se u vlasništvu zemljoradnika. Sigurno da ova činjenica opredeljuje dalje pravce razvoja govedarske proizvodnje. Područje ima ukupno goveda 24.998 kom. a krava i st. junica 18.400. Može se smatrati da aktivnih plotkinja u priplodu imamo 14.000 grla. Do sada je ova mlekara (i to samo za poslednje tri godine) iz sredstava Zelenog Plana i drugih kredita plasirala na posedima zemljoradnika 2.347.000.000 din. Struktura investicionog ulaganja za kredit koji smo iskoristili 1980/1981. godine izgleda ovako:

Građevinski objekti	9,120.000.-
Priplodne junice	2,345.000.-
Aparati za mužu (50 kom.)	1,000.000.-
Mehanizacija	5,739.000.-
Svega dinara:	18,204.000.-

* Referat održan na »Mleko '81«, 24—29. 10. 1981., Maribor.

Prilikom dosadašnjih ulaganja kada se radi o građevinskim objektima cilj nam je bio da postojeće objekte adaptiramo prema zahtevima savremenog držanja goveda a nove gradimo na savremenim principima. Mislimo da bi saradnja svih zainteresovanih kod izgradnje ili adaptacije ovih objekata bila veoma korisna u jugoslovenskim razmerama. Pored izgradnje staja za goveda značajno mesto zauzima izgradnja silo-objekata radi spremanja silaže. Do sada je izgrađeno preko 60 ovakvih objekata, osim toga silaža se sprema i na otvorenom prostoru. Silažu uglavnom spremamo od stabljika kukuruza, trava ili mešanu. Nastavljamo vrlo intenzivno sa izgradnjom ovih objekata. Područje opštine je brdsko-planinsko te visokorodni hibridi kukuruza ne mogu da dozore te spravljanje silaže predstavlja i jedinu mogućnost. Isto tako prvi otkos veštačkih livada je vrlo teško osušiti i od njega spremiti kvalitetno seno te je i ovde neophodno siliranje ove mase. Bez silaže s lošim kvalitetom sena koga spremamo naš Fond goveda bi stagnirao a produktivnost dalje opadala. Proces spremanja silaže i sena sve se više mehanizuje kompletnim linijama. Radi spremanja kvalitetnog sena počela je izgradnja i šupa, tako je za poslednje tri godine podignuto preko 20 ovakvih objekata. Radi veće proizvodnje stočne hrane površine pod livadama ustupit će mesto proizvodnji kukuruza za silažu, te nije potrebno dokazivati opravdanost ove akcije. U postrnoj setvi u uslovima navodnjavanja nove su mogućnosti dodatne proizvodnje stočne hrane. Tako da naši budući programi predviđaju ulaganja radi nabavke agregata i pumpi za navodnjavanje. Naša dosadašnja iskustva takođe govore o neophodnosti međusobnih udruživanja zemljoradnika radi nabavke zajedničke opreme, izgradnje zajedničkih šupa za mašine i dr. Posebnim kreditnim olakšicama potrebno je stimulirati ovakve vidove udruživanja, kroz smanjenja kamatne stope i dr. U sadašnjim uslovima nedostatka aktivne radne snage na selu, važno je međusobno ispomaganje naročito kod velikih radova u poljoprivredi. Pored obezbeđenja većih količina dobre silaže uz dohodak kvalitetnog sena u zimskom periodu, nastojimo da produžimo zeleni konvejer setvom stočnog kelja i perka. Rešavanjem problema ishrane, naročito u zimskom periodu, mi rešavamo centralno pitanje, držanje većeg broja plotkinja uz stalni porast njihove produktivnosti.

Naša je dalja težnja da od velikog broja zemljoradnika sa kojima sada saradujemo (oko 1.300 u proseku) izdvojimo radno sposobna gazdinstva, da ih opremimo i osposobimo za krupnu specijalizovanu proizvodnju mleka. Ovo tim pre jer na ovom području postoje prirodni uslovi za ovu proizvodnju i ona je značajan izvor dohotka. Poznato je koje su sve prednosti krupne-specijalizovane proizvodnje mleka. Da pomenemo samo neke. Držanje većeg broja krava od 5 pa naviše omogućuje ravnomernu proizvodnju mleka po mesecima što je vrlo značajno za rad preradnih kapaciteta. Naša praksa je pokazala da zemljoradnici za 5 letnjih meseci isporuče 60% godišnje proizvodnje što govori o sezonskom karakteru ove proizvodnje. U većim zapatima lakše je obavljati mere selekcije i na kraju krupni proizvođači ne usuđuju se da kvare kvalitet mleka bilo na koji način. Međutim, poznato je isto tako da je mleko pod kontrolom cena i da se gotovo redovno ova cena u toku godine dasta dugo održava na niskom nivou. Ovo predstavlja veliku opasnost za ova usmerena gazdinstva da izgube ekonomski interes za ovom proizvodnjom i da se ponovo vrate sitnoj svaštarskoj proizvodnji. Stoga smatramo da usmerena proizvodnja zahteva čvrstu spregu sa preradnim kapacitetima.

Na području ove mlekare već u prošloj godini smo imali 20 proizvođača koji su isporučili preko 10.000 lit. mleka godišnje, a ove godine taj broj će biti duplo veći. Mi se nadamo uz povoljnije uslove privređivanja da ćemo za nekoliko godina imati preko 50% mleka od ovakvih gazdinstava.

Već smo na početku istakli da smo dobrim izborom bikovskih linija simentalne rase uspeli da u širokoj populaciji ostvarimo dobar genetski potencijal za veću proizvodnju mleka i mesa. Redovne godišnje izložbe koje održavamo već 8 godina predstavljaju dalji podsticaj za gajenje što boljih goveda na ovom području. Normiran je matični zapaht plotkinja od preko 200 krava i ovaj broj se stalno uvećava. Već duže vremena radimo na selekciji i matičnom knjigovodstvu u ovom zapahtu. Na ovaj način stvorili smo uslove da pridemo proizvodnji priplodnog materijala za potrebe ovog područja. Naše čvrsto opredeljenje je da prestanemo sa nabavkom priplodnog materijala sa strane. U prvo vreme proizvodili bi godišnje 100 kom. st. junica simentalne rase. Ženska telad iz matičnog zapata neće više ići na klanje već u priplod za dalju reprodukciju. Ovo je vrlo značajan posao koji zahteva veća ulaganja i stalno strpljiv kontinuiran rad, te ga otuda većina organizacija u SR Srbiji izbegava. Međutim, bez sopstvene proizvodnje priplodnog materijala nema bržeg unapređenja govedarstva podizanjem njegovog broja i produktivnosti. Osim toga vlastita proizvodnja priplodnog materijala ima značajnih prednosti u odnosu na nabavku sa strane. Do pobrojimo samo neke:

- proizvodnja priplodnog materijala postaje vrlo unosan posao (veći nego kod tova), ostvareni dohodak podstiče dalju proizvodnju,
- materijal je adaptiran na postojeće uslove,
- cena ovog materijala mora biti povoljnija od drugih proizvođača.

Potrebno je još istaći da postoji stalni neposredni kontakt s proizvođačima mleka a on se ogleda u redovnoj mesečnoj isplati mleka i premija. Stručnjaci mlekare rade na uvođenju savremene tehnologije na gazdinstvima zemljoradnika, te u tom cilju organizujemo stručne ekskurzije. Zimski period se koristi za organizovanje stručnih predavanja po selima uz prikazivanje filmova o proizvodnji mleka i silaže. Kroz ovakvu saradnju stiče se međusobno poverenje što je najveća garancija za postizanje još boljih rezultata.

U toku je formiranje odnosno transformisanje RJ sabirne mlekare u Gornjem Milanovcu u OOK za proizvodnju mleka i mesa. Dosadašnjim kao i novim ulaganjima u izgradnju objekta, u veću proizvodnju stočne hrane, u proizvodnju priplodnog materijala, u nabavku mehanizacije i dr. stvorili smo uslove za veću proizvodnju mleka i mesa i za formiranje jedne ovakve specijalizovane organizacije. To je interes i zahtev svih krupnijih proizvođača mleka i mesa. Ugovorima o trajnoj saradnji u proizvodnji mleka predviđamo da udruženi zemljoradnici koji isporuče godišnje 20.000 litara mleka budu penziono i zdravstveno osigurani od strane mlekare.

Želim na kraju da istaknem što se moglo zapaziti i iz ovog izlaganja, da smo poentu našeg razvoja u ovom momentu stavili na veću proizvodnju stočne hrane, na proizvodnju kvalitetnog sena, vlastitog priplodnog materijala, što sve stvara realne pretpostavke za povećanje broja goveda i dalji porast njihove produktivnosti, što nam je i osnovni cilj. Radi zaštite i veće sigurnosti proizvođača i sve veće proizvodnje mleka uspostaviti ćemo nove dohodovne odnose sa preradnim kapacitetom preko OOK.